

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

การเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยในปัจจุบันมุ่งส่งเสริมให้นักศึกษาค้นคว้าความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เกี่ยวกับนโยบายด้านการผลิตบัณฑิตกล่าวคือ มหาวิทยาลัยพยายามส่งเสริมวิธีการเรียนการสอนในลักษณะเน้นการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของนิสิตให้มากที่สุด (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2527: 1) ดังนั้นห้องสมุดมหาวิทยาลัยจึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมประสบการณ์ด้านนี้ของนิสิต ทั้งนี้เพราะห้องสมุดมีหน้าที่ในการจัดหา จัดเก็บและจัดบริการ หนังสือ สิ่งพิมพ์ วัสดุทัศนวัสดุ ตลอดจนทรัพยากรทางการศึกษาอื่น ๆ ที่เหมาะสมและให้สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอน การวิจัยและกิจกรรมวิชาการต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย

เนื่องจากปัจจุบันมีเอกสารและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ผลิตออกมาเป็นจำนวนมากจนเกินความสามารถของผู้ใช้ที่จะค้นหาสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ห้องสมุดจึงมีบริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้าหรือบริการสารนิเทศ ซึ่งเป็นบริการที่มีความสำคัญอย่างมากสำหรับห้องสมุดมหาวิทยาลัย เพราะเป็นบริการเพื่อช่วยเหลือผู้ใช้ในการค้นหาสารสนเทศ วัตถุประสงค์ของการบริการคือ การอำนวยความสะดวกและความรวดเร็วในการค้นหาสารสนเทศของผู้ใช้ห้องสมุดจนผู้ใช้เกิดความพึงพอใจและในการให้บริการนั้น แหล่งความรู้หรือองค์ประกอบสำคัญของบริการคือหนังสืออ้างอิง (จารุวรรณ สินธุโสภณ 2533: 39) ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญชนิดแรกของบรรณารักษ์บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า

หนังสืออ้างอิงมีความสำคัญต่อห้องสมุดมหาวิทยาลัย เนื่องจากเป็นหนังสือที่มีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนของนิสิตนักศึกษาเป็นอย่างยิ่งดังนั้นในมาตรฐานห้องสมุดมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2529 (ทบวงมหาวิทยาลัย 2529: 4) ได้กำหนดไว้ว่า ห้องสมุดจะต้องมีหนังสืออ้างอิงและบรรณานุกรมที่ทันสมัยอย่างเพียงพอทุกสาขาวิชา ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศโดยไม่มี

จำกัดว่าจะต้องเกี่ยวข้องกับหลักสูตรที่เปิดสอน จากงานวิจัยของ Rzasa และ Moriarty (1970) ศึกษาเกี่ยวกับความต้องการในการใช้ห้องสมุดของอาจารย์และนักศึกษาใน Purdue University พบว่านักศึกษาใช้หนังสืออ้างอิงมากกว่าสิ่งพิมพ์ประเภทอื่น ๆ เช่นเดียวกับผลงานวิจัยของบุญทิว่า สุขสงเคราะห์ (2530) ซึ่งศึกษาเรื่องการใช้หนังสืออ้างอิงของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 75.62 เคยใช้หนังสืออ้างอิงและสนใจอยากใช้เอง แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาเห็นความสำคัญและเห็นประโยชน์ของหนังสืออ้างอิงในการใช้เป็นแหล่งค้นคว้าเรื่องราวหรือความรู้ที่ต้องการได้รวดเร็วกว่าหนังสือทั่ว ๆ ไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นสถาบันการศึกษาที่มีความสมบูรณ์ด้านการเรียนการสอน โดยได้จัดการเรียนการสอนแบ่งออกเป็น 15 คณะ* ตั้งแต่ระดับปริญญาตรีถึงระดับปริญญาเอก โดยเฉพาะการศึกษาในระดับปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้มุ่งเน้นให้นักศึกษาค้นคว้าความรู้ด้วยตนเอง เช่น การศึกษานอกสถานที่ การทำรายงานหรือภาคินพนธ์ เป็นต้น ในการทำรายงานหรือภาคินพนธ์ จะต้องสำรวจและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อปัญหาซึ่งจำเป็นต้องใช้หนังสืออ้างอิงประเภทต่าง ๆ เป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญในการศึกษาค้นคว้า

ห้องสมุดในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งประกอบด้วยหอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ และห้องสมุดคณะทั้ง 15 คณะ ได้จัดบริการหนังสืออ้างอิงขึ้นในห้องสมุดทุกแห่ง โดยจัดแยกหนังสืออ้างอิงออกจากหนังสือประเภทอื่นต่างหาก เพื่อความสะดวกและความรวดเร็วในการให้บริการ และจัดทำเป็นหนังสือที่ให้ใช้บริการภายในห้องสมุดเท่านั้น โดยทั่วไปไม่อนุญาตให้มีการยืมออกนอกห้องสมุด จากการสำรวจเบื้องต้นของผู้วิจัยเกี่ยวกับการใช้หนังสืออ้างอิงของนิสิตระดับปริญญาตรีในห้องสมุดแต่ละแห่งพบว่ายังประสบปัญหาหนังสืออ้างอิงมีไม่เพียงพอกับความต้องการใช้ หนังสืออ้างอิงไม่ทันสมัย จากงานวิจัยของชนิดดา โกวิทวาท (2531) พบว่านิสิตคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ยังประสบปัญหาเกี่ยวกับหนังสืออ้างอิงชำรุดฉีกขาดอีกด้วย ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเปรียบเทียบการใช้หนังสืออ้างอิงของนิสิตระดับปริญญาตรีในห้องสมุดคณะ และหอสมุดกลาง

* ขณะเริ่มทำวิจัย ปีการศึกษา 2534

สถาบันวิทยบริการซึ่งผลการวิจัยจะเป็นแนวทางในการพิจารณาปรับปรุงการจัดการและการให้บริการ หนังสืออ้างอิงของห้องสมุดคณะและหอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อให้สอดคล้องกับการใช้ของนิสิตระดับปริญญาตรีมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อ

1. ศึกษาเปรียบเทียบการใช้หนังสืออ้างอิงของนิสิตระดับปริญญาตรี ในห้องสมุดคณะ และหอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในด้านวัตถุประสงค์ของการใช้ ความถี่ ประเภท ปริมาณและภาษาของหนังสืออ้างอิงที่ใช้
2. ศึกษาปัญหาในการใช้หนังสืออ้างอิงของนิสิตระดับปริญญาตรีในห้องสมุดคณะ และหอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สมมติฐานของการวิจัย

1. นิสิตระดับปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ใช้หนังสืออ้างอิงในห้องสมุดคณะมากกว่าหอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. การใช้หนังสืออ้างอิง ในห้องสมุดคณะ และหอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยไม่แตกต่างกัน
3. นิสิตระดับปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่ประสบปัญหาในการใช้หนังสืออ้างอิง คือ หนังสืออ้างอิงในห้องสมุดคณะและหอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีไม่เพียงพอ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาเปรียบเทียบการใช้หนังสืออ้างอิงของนิสิตระดับปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในห้องสมุดคณะ 15 แห่ง และหอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 1 แห่ง รวมทั้งหมด 16 แห่ง
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือนิสิตระดับปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่เคย

ใช้หนังสืออ้างอิงในห้องสมุดคณะและหอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ รวมทั้งสิ้นจำนวน 720 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. สํารวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับหนังสืออ้างอิง และการใช้หนังสืออ้างอิง ของนิสิตระดับปริญญาตรีในห้องสมุดคณะและหอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยการสัมภาษณ์บรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในบทที่ 2
2. สร้างแบบสอบถาม เพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หนังสืออ้างอิงในห้องสมุดคณะและหอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีรายละเอียดแบ่งเป็น 2 ตอน คือ
 - ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลและแหล่งที่ใช้หนังสืออ้างอิง
 - ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้หนังสืออ้างอิงและปัญหาในการใช้หนังสืออ้างอิงในห้องสมุดคณะและหอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. ทดสอบความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามกับนิสิตระดับปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้ง 15 คณะ ๆ ละ 2 คน รวมทั้งหมด 30 คน
4. แจกแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วแก่กลุ่มตัวอย่างที่เคยใช้หนังสืออ้างอิงในห้องสมุดคณะและหอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ รวมทั้งหมด 720 คน โดยผู้วิจัยแจกแบบสอบถามด้วยตนเองและมีผู้ช่วยแจกให้ด้วย
5. รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถาม โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
6. เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
7. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการพิจารณาปรับปรุงการจัดการจัดหาและการให้บริการหนังสืออ้างอิงของห้องสมุดคณะและหอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อ

ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการใช้ ความถี่ ประเภท ปริมาณ และภาษาของหนังสืออ้างอิงที่
นักวิเคราะห์ปริญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยใช้มากยิ่งขึ้น

คำอธิบายศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

หนังสืออ้างอิง หมายถึง หนังสือที่ใช้สำหรับค้นคว้าหาคำตอบในเรื่องต่าง ๆ มีการจัด
ลำดับเนื้อเรื่องอย่างเป็นระเบียบแบบแผนเพื่อให้สามารถใช้ตอบปัญหาได้อย่างรวดเร็วโดยไม่จำ-
เป็นต้องอ่านให้จบตลอดทั้งเล่ม โดยทั่วไปจัดเป็นหนังสือที่ไม่อนุญาตให้ยืมออกนอกห้องสมุด ที่ตัวเล่ม
มีสัญลักษณ์ "o" หรือ "R" หรือ "Ref" กำกับอยู่เหนือเลขหมู่ ได้แก่ พจนานุกรม สารานุกรม
หนังสือรายปี นามานุกรมหรือทำเนียบนาม อักษรานุกรมชีวประวัติ หนังสืออ้างอิงทางภูมิศาสตร์
หนังสือคู่มือ วรรณคดี สาระสังเขป บรรณานุกรม และสิ่งพิมพ์รัฐบาล

ห้องสมุดคณะ หมายถึง ห้องสมุดประจำคณะแต่ละคณะ ไม่รวมห้องสมุดภาควิชาและห้อง
สมุดสาขาวิชา

การใช้ หมายถึง การใช้หนังสืออ้างอิงในห้องสมุดคณะ และหอสมุดกลาง สถาบันวิทศ-
บริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในด้านวัตถุประสงค์ของการใช้ ความถี่ ประเภท ปริมาณ ภาษา
และปัญหาในการใช้หนังสืออ้างอิง